

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo.

Adress: Bygget Gjökra Värnamo

Socken: Fryele.

Berättat av: August Johansson

Uppteckningsår: 1937.

Född år 1849 i Bygget Fryele s:n.

Uppteckningen rör Kistebrev. (Specialpräga 49.)

Kistebrev, även kallade, julark, julbrev eller julpapper, voro ganska mycket brukliga i östen under förra århundradets första hälft. Man klustrade antingen fast dem på kistlock (inuti kistan) eller också fästade man dem i stora cängder och uppsatte dem längs stugans väggar. Om man hängde upp dem på väggen så fingo de ej vara där hela året. Det var endast vid jultiden man hade dem uppsatta

Skriv endast på denna sida!

7 sid.

5191

De skulle bidra till att höja stämningen. "Då var grannt nåå" en kommission i en stora ve julatians på att ambunura-pötti-å fämmtitatala å julafrappet haddä komnätt opp på väggarna, då va däå hälldarpinnt" säga de gamla. Min far, var född 1849 och dog den 15 Aug. 1937, har ibland talat om hur det var för i tiden i stugorna om jularna. Jag har tyvärr icke fört några anteckningar därom men jag får taga minnet till hjälp. Kistebrevens voro som ovan nämnts ganska mycket spridda i orten under 1840-1850-talen. På 1860-talet försvunno de, d.v.s. bruket att fästa upp dem på kistor och väggar blev bortlagt.

Skriv endast på denna sida!

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

5191

Måhända de ej vidare trycktes, eller
voro tillgängliga. Kistebrevnen brukade
försäljas av gårdfärihandlare (Knallar).
Lump-samlare brukade också medföra en
lida kramvaror då de drogo omkring i
bygderna, och kistebrev, bondepraktikon,
almanackor och abbäsaböcker = a.b.c-böcker
fattades ej i deras lager.

Kistebrevnen voro enkelt och konstlöst
utförda. Ämnena voro av religiöst,
historiskt, skänksam eller allegoriskt
innehåll. De voro vanligen utförda
i enkelt svarttryck, men även färg-
lagda kistebrev förekommo.

I hemmansägaren Hemming Johansson's.

Garys Fryele socken (död i Maj månad 1937) ägde
har varit en kista på vars lock var

5191

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

fastklustrat ett kistebrev, varpå var
framläckt "De 5 viss och de 5 färitsko
jungfrur." brevet var i enbart svarttryck.
Tryckt i Lundströms Tryckeri Jönköping 1825
Hela kistan var inuti fullkloterad med
fastklustrade handskriften, huvudsakligen
köppteckningar och arvskifteshandlingar.
Man hade ju fördom den tron, att ett
kistebrev fastklustrat inuti ett kistlock
kunde inverka till att det man skrapat
ihop och samlat på kistbotten blev
 kvar där, och när då köppteckningar
och arvskifteshandlingarna voro med
så trodde man väl att de också
skulle i sin mån bidraga till ett
gott resultat. Den ovan nämnda kistan
har förvärvat av Värnamo hembyggsför-

5191

ening och förvaras i dess museum i
Apladalen Värnåmo. Vid mitt besök i
hembygdsmuseet fann jag vidare en s.k.
nattläda eller klutaskrin inuti locket
på denna var pastat ett slags kistebrev,
vackert utstyrt i gröna och svarta
färger. Överst tryckt "Kärlekens
Tempel Lyckönskan på våra kära
vänneres bröllopsdag"; trycket fram-
ställde ett brudpar som hölls var-
andra i handen, der omkring ~~rosor~~
och bladverk i vackra och smakfulla
slingar, samt vid vardera sidorna
om brudparet två med blommor
och girlander prydda pelare, som väl
skulle föreställa brudgossarna som
det alltid varit vanligt att resa upp.

Skriv endast på denna sida!

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

vid bröllopsgärdarna. Arket var tryckt hos N. E. Lundström Jönköping 1840. På en vägg i ryggjärstugan fann jag vidare ett ark, vilket var utsmyckat med kransar och slingor i grönt och svart. Överst å arket var tryckt följande: "Dessa hederskransar tillägnas varje redlig och rättskaffens svensk bonde." å nedre delen av arket var tryckt ett poem tillägnat bonden samt nederst tryckår och tryckort.

"Nils Erik Lundström Jönköping 1840"
 När kirstebrevet blev omöjligt blev det allmän sed att vid jultiden ha julduk. Man tog en drällduk, eller ett lakon sydde på det hankor av tvinnat rått-tråd av tvinnat linor, och så fästade

5191

man med små spikduggar (kådenubb)
duken i Taket = panelet i stugan, i hörnen
på duken hand man fått röda granna
äpplen. De som voro fattiga t.ex. torpare
och backstugusittare som icke ägde någon
duk, togs en servett (sallvett) eller en hand
duk och fäste upp i Taket och så var det
fästligt och "jullarvätt" även i en torp-
eller backstuga.

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV